

GHID PENTRU PROFESORI

Sugestii Privind Predarea Holocaustului

Documente ale Colectivului de Lucru pentru Educație

Grupul de Acțiune (Task Force) pentru Cooperare Internațională în Domeniul Educației, Comemorării și Cercetării pe tema Holocaustului este o organizație constituită din reprezentanți ai guvernelor și din ai organizațiilor nonguvernamentale. Scopul său este acela de a afirma sprijinul politic și social al guvernanților în

favoarea imperativului predării, comemorării și cercetării Holocaustului. Grupul reunește diplomați, funcționari ai ministerelor educației și culturii, profesori, academicieni și experți muzeografi din mai mult de optsprezece țări¹ cu scopul de a promova cele mai bune practici în cercetarea, pedagogia și comemorarea Holocaustului.

Membrii săi se obligă să recunoască Declarația Forumului Internațional de la Stockholm având ca subiect Holocaustul și să accepte principiile adoptate de către Grupul de Acțiune privind calitatea de membru în cadrul său. Membrii sunt de asemenea angajați în implementarea de strategii și programe naționale în sprijinul educației, comemorării și cercetării în domeniul Holocaustului.

În acest scop, experții Grupului de Acțiune au alcătuit ghiduri pentru a-i ajuta pe profesori să-și pregătească activitățile educative cu privire la Holocaust. Câteva instituții de renume mondial, cum ar fi: Muzeul Imperial de Război din Londra, Casa Annei Frank din Amsterdam, Yad Vashem de la Ierusalim, Casa Conferinței Wannsee din Berlin, Muzeul de Stat de la Auschwitz, Centrele Francez și Italian privind Documentarea Contemporană Evreiască și Muzeul Memorial al Holocaustului din Statele Unite² au participat la acest proiect pentru a oferi profesorilor și altor factori educativi implicați sugestii cât mai clare, simple, ce pot fi folosite în mod pertinent în contexte naționale de predare variate.

Documentele prezentate aici nu trebuie să fie în mod obligatoriu urmate; educația în domeniul Holocaustului continuă să se dezvolte ca urmare a noilor cercetări științifice și pedagogice. Suntem conștienți că există diferite modalități de abordare a predării și a învățării istoriei Holocaustului, iar profesorii trebuie să ia în calcul nevoile de învățare specifice ale fiecărui elev.

Aceste sugestii reprezintă un efort cu scopul de a împărtăși reflecțiile unor oameni cu o experiență îndelungată și bogată în predarea acestui subiect dar și promovarea unor abordări ale predării Holocaustului ce s-au dovedit eficiente în diferite contexte naționale. Sugestiile prezentate în acest ghid sunt rezultatul schimbului de opinii deschis și pozitiv, reflecției auto-critice și dezbaterii. Aceia dintre noi, implicați în realizarea acestui ghid, simțim că am avut de câștigat din această experiență de a învăța unii de la alții și mulți dintre noi utilizăm aceste idei în cadrul instituțiilor noastre pentru programele de formare a profesorilor. Sperăm că acest ghid vă va ajuta în dificila, dar importanta misiune, de a vorbi tinerei generații despre unul dintre cele mai semnificative evenimente din istoria umanității, într-o perioadă în care rasismul, antisemitismul și xenofobia pun încă în pericol pacea societății noastre.

Ambasadorul Giorgio Franchetti Pardo, Președintele Grupului de Acțiune, Italia
Paul Salmons, Președintele Colectivului pentru Educație al Grupului de Acțiune, Marea Britanie

¹ În 2004, țările membre ale Grupului de Acțiune erau: Argentina, Austria, Republica Cehă, Danemarca, Franța, Germania, Ungaria, Israelul, Letonia, Lituania, Luxemburg, Olanda, Norvegia, Polonia, Suedia, Marea Britanie, Statele Unite ale Americii. Mai participă și alte state, deși nu sunt membre cu drepturi depline: Croația, România, Slovacia.

² Lista completă a organizațiilor nonguvernamentale afiliate Grupului de Acțiune se află pe site-ul:
<http://taskforce.ushmm.org>

De ce să predăm istoria Holocaustului?

Scopul predării oricărui obiect de studiu este acela de a angaja curiozitatea intelectuală a elevilor, în scopul promovării gândirii critice și a dezvoltării personale. Iată pentru ce este esențial ca profesorii să pornească de la chestiunile care implică gândirea, în cadrul predării, când abordează orice obiect de studiu.

Când profesorii își iau răgazul să ia în considerație motivația lecțiilor lor despre Holocaust, mai mult ca sigur că vor selecta conținuturi apropiate de interesele elevilor lor și care asigură o mai clară înțelegere a unei istorii complexe.

Considerațiile de mai jos pot încuraja reflecții asupra argumentelor predării Holocaustului.

1. Holocaustul a fost un eveniment de cumpănă, nu doar pentru secolul al XX-lea, ci pentru întreaga istorie a umanității. A constituit o tentativă fără precedent de asasinare a unui întreg popor și de a face să-i dispară cu totul cultura. Holocaustul trebuie să fie studiat pentru că a pus sub semnul întrebării înseși fundamentele civilizației.

2. Un studiu atent al Holocaustului ajută elevii să reflecteze asupra uzului și abuzului de putere, asupra rolului și responsabilităților indivizilor, organizațiilor și națiunilor, atunci când acestea sunt confruntate cu violarea drepturilor omului. Un astfel de studiu poate spori conștientizarea potențialului de genocid existent în lumea actuală.

3. Studiul Holocaustului ajută elevii să-și dezvolte o înțelegere a ramificațiilor pe care le au prejudecățile, rasismul, antisemitismul, raționamentul bazat pe stereotipuri în orice societate. Acesta le permite elevilor să conștientizeze valoarea diversității într-o societate pluralistă și încurajează și sensibilitatea față de statutul minorităților.

4. Holocaustul demonstrează cum o națiune modernă își poate utiliza competența tehnologică și infrastructura birocratică pentru a da curs politicilor distructive, pornind de la inginerii sociale și ajungând până la genocid.

5. Holocaustul oferă contextul favorabil explorării pericolului de a rămâne indiferent și de a păstra tăcerea în fața oprămirii altora.

6. Pe măsură ce elevii aprofundează influența factorilor istorici, sociali, religioși, politici și economici, ce împreună au determinat Holocaustul, ei conștientizează complexitatea procesului istoric; de asemenea, dobândesc o perspectivă asupra modului în care o combinație de factori a putut contribui la dezintegrarea valorilor democratice. Elevii vor ajunge să înțeleagă că ține de responsabilitatea cetățenilor unei țări democratice să învețe cum să identifice semnalele de pericol și să știe cum să reacționeze.

7. Holocaustul a devenit o temă centrală în cultura multor țări. Acest fapt este reflectat în numeroasele produse mediatice, dar și în cultura populară. Educația pe tema Holocaustului îi poate sprijini pe elevii în cunoașterea istorică și în formarea abilităților necesare pentru a înțelege și evalua aceste manifestări culturale.

Ce să predăm despre Holocaust?

În linii generale, predarea Holocaustului trebuie să permită:

1. Sporirea cunoștințelor asupra unui eveniment distructiv fără precedent.
2. Păstrarea amintirii celor ce au suferit.
3. Încurajarea reflecției, atât din partea profesorilor cât și a elevilor, asupra aspectelor morale și spirituale ridicate de evenimentele din timpul Holocaustului și asupra valorii acestora pentru lumea actuală.

Aceste obiective se pot distinge cu claritate din următoarele definiții despre Holocaust:

- Având ca pretext cel de-al doilea război mondial, de dragul *noii* lor *ordini*, naziștii au încercat să distrugă întreaga evreime din Europa. Pentru prima oară în istorie, metode industriale au fost utilizate pentru exterminarea în masă a unui întreg popor. Șase milioane de oameni au fost uciși, dintre care peste 1.500.000 de copii. Acest eveniment este numit Holocaust.

Naziștii au înrobit și ucis milioane de alți oameni. Țigani, persoane cu deficiențe mentale și fizice, polonezi, prizonieri sovietici de război, sindicaliști, opozanți politici, prizonieri de conștiință, homosexuali și alții au fost uciși în număr mare.

Muzeul Imperial de Război, Londra, Marea Britanie

- Holocaustul se referă la un tip specific de genocid din istoria secolului XX: persecutarea și anihilarea sistematică, întreținută de stat, a evreimii europene de către Germania nazistă și aliații săi între 1933 și 1945. Evreii au fost principalele victime – 6 milioane au fost uciși; au mai fost vizați în vederea distrugerii sau decimării și țigani, persoane handicapate, polonezi, pe motive rasiale, etnice sau naționaliste. Milioane de alte persoane, incluzând aici homosexuali, membri ai

organizației Martorii lui Iehova, prizonieri sovietici de război, disidenți politici, au fost crunt oprimați și chiar uciși de către naziști.

Muzeul Memorial al Holocaustului, Statele Unite, Washington D. C.

- Holocaustul a constituit asasinarea unui număr de aproximativ 6 milioane de evrei de către naziști și colaboratorii lor. De la invazia germană în Uniunea Sovietică din vara lui 1941 și până la sfârșitul războiului în Europa în mai 1945, Germania nazistă și complicii săi s-au străduit prin toate mijloacele să ucidă orice evreu aflat sub jurisdicția lor. Pentru că discriminarea evreilor de către naziști începuse o dată cu preluarea puterii de către Hitler în ianuarie 1933, mulți istorici consideră că acesta este începutul Holocaustului. Evreii nu au fost singurele victime ale regimului lui Hitler, dar au fost singurul grup pe care naziștii au căutat să-l distrugă în totalitate.

Yad Vashem, Ierusalim, Israel

Predarea Holocaustului poate și trebuie să se desfășoare în contexte diferite. Pentru a observa diferențele dintre Holocaust și alte acte de genocid trebuie evidențiate cu maximă acuratețe analogiile și deosebirile.

Când este predată o temă ca Holocaustul, este util să fie adresate trei întrebări fundamentale:

1. De ce trebuie să predau despre Holocaust?
2. Ce anume ar trebui să predau despre Holocaust?
3. Cum trebuie să predau despre Holocaust?

Prima întrebare implică aspecte de rațiune pedagogică. A doua presupune selectarea informației, în vreme ce a treia se referă la cea mai potrivită abordare pedagogică în funcție

de grupul de elevi. Sugestiile cuprinse în ghidul de față nu răspund la prima și la ultima întrebare. Acestor probleme le vor fi dedicate alte lucrări.

În afara abordării istorice, tema Holocaustului poate fi studiată și prin intermediul altor discipline, cum ar fi literatura, psihologia, studiile de religie și altele.

De asemenea, luând în considerare valoarea educativă pe care o au comemorările, la nivel național și local, se recomandă sprijinirea de către școală a unor asemenea activități.

Studierea Holocaustului trebuie să fie abordată în contextul mai larg al istoriei europene, văzută ca întreg. Încurajăm profesorii să cerceteze și contextul local al acestei probleme de dezbatut. Dascălii trebuie să prezinte contextul în care au avut loc evenimentele Holocaustului furnizând informații despre:

- Antisemitism;
- Viața evreilor din Europa înainte de Holocaust;
- Consecințele Primului Război Mondial;
- Ascensiunea naziștilor la putere.

În ceea ce privește temele ori subiectele abordate în legătură cu predarea Holocaustului, profesorii ar putea, când își construiesc activitățile de învățare, să examineze temele prezentate mai jos, printre altele. Dacă vor proceda astfel, faptele istorice pot fi luate în considerare din perspectiva următorilor protagoniști:

- Victime;
- Călăi;
- Colaboratori;
- Spectatori;
- Salvatori.

1933-1939

- Regimul de dictatură în Germania național-socialistă;

- Evreii în cel de-al Treilea Reich;
- Primele faze ale persecuțiilor;
- Primele lagăre de concentrare;
- Reacția internațională.

1939-1945

- Al doilea război mondial în Europa;
- Ideologia și politica rasistă a naziștilor;
- Programul de „Eutanasiere”;
- Persecutarea și asasinarea evreilor;
- Persecutarea și asasinarea ne-evreilor;
- Reacțiile evreilor la politica nazistă;
- Ghetourile;
- Echipele morții;
- Extinderea sistemului de lagăre;
- Lagărele de exterminare;
- Colaborarea;
- Rezistența;
- Operațiunile de salvare;
- Reacția internațională;
- Marșurile morții;
- Eliberarea.

Efecte

- Procesele care au avut loc;
- Taberele de deportați și emigrația.

Scopul acestui ghid este de a îmbunătăți predarea Holocaustului. Actul didactic va fi diferit de la țară la țară, de la școală la școală și de la o perioadă la alta. Iată de ce este important să accentuăm asupra faptului că e nevoie de o permanentă autoevaluare a predării din partea profesorilor.

Cum să predăm despre Holocaust în școală?

Cum să predăm despre Holocaust în școală?

Cum să predăm despre Holocaust în școală?

Oricare ar fi obiectul de studiu ce trebuie predat, nu există un „singur mod corect” de a-l preda, o metodologie valabilă pentru toți profesorii și elevii. Ceea ce oferim în lucrarea de față sunt doar sugestii folositoare pentru profesorii din școală în efortul lor de a-și construi scheme de lucru, ținând cont de particularitățile de învățare ale fiecărui elev. Este o încercare de a găsi cele mai bune soluții pe baza experienței unor instituții implicate în predarea Holocaustului, de a veni în întâmpinarea unora dintre preocupările profesorilor, ce trebuie să abordeze un subiect atât de dificil și de a prezenta posibile scheme de lucru.

Educația în domeniul Holocaustului se bazează pe progresele făcute de cercetarea în acest domeniu și a suferit schimbări semnificative în ultimele trei decenii; acest document încearcă să prezinte imaginea unui proces continuu de ameliorare și dezvoltare în plan pedagogic și, dat fiind acest fapt, nu dorește să constituie ultimul cuvânt în această problemă.

Cuprins

- Tema Holocaustului poate fi abordată cu succes în fața elevilor; nu vă fie teamă să o faceți;
- Definiți termenul de Holocaust;
- Creați un mediu propice învățării, abordând un stil pedagogic activ, centrat pe elev;
- Individualizați istoria, convertind statisticile în istorii personale;
- Utilizați relatările martorilor pentru a face istoria „mai reală” pentru elevi;
- O abordare cross-curriculară va spori înțelegerea fenomenului Holocaustului de către elevi;
- Plasați evenimentele istorice într-un context;
- Acoperiți cât mai larg și în mod echilibrat subiectul abordat;
- Utilizați cu multă acuratețe termenii și cereți elevilor să facă la fel;
- Faceți distincție între istoria Holocaustului și învățămintele ce se pot trage din această istorie;
- Evitați să dați răspunsuri simple pentru o realitate istorică atât de complexă;
- Asigurați elevilor voștri accesul la surse primare de informare;
- Elevii trebuie să fie atenționați că cele mai multe mărturii asupra Holocaustului provin de la autorii crimelor;
- Încurajați elevii să analizeze critic diversele interpretări ale Holocaustului;
- Fiți atenți la caracterul adecvat al materialelor scrise și a celor vizuale și nu utilizați imagini ce ar putea leza sensibilitatea elevilor pentru a-i introduce în studiul Holocaustului.
- Evitați să comparați suferința unui grup cu cea a altui grup;
- Oferiți elevilor șansa să analizeze o gamă mai largă de reacții ale victimelor, incluzând aici diversele lor forme de rezistență în fața nazismului;
- Aveți grijă să nu definiți poporul evreu făcând referire în mod exclusiv la evenimentele din timpul Holocaustului;
- Subliniați faptul că Holocaustul nu a fost un eveniment inevitabil;
- Nu vă limitați în a-i eticheta pe autorii crimelor ca „monștri inumani”;
- Faceți distincția între criminalii din trecut și cei din societatea contemporană, din Europa sau din afara ei;
- Încurajați elevii să studieze istoria și memoria la nivel local, regional, național și universal;
- Cereți elevilor să participe la activitățile tradiționale de comemorare și rememorare organizate la nivel național și local și să reflecteze asupra lor;
- Selectați cele mai potrivite activități de învățare, evitând utilizarea simulărilor prin care-i încurajați pe elevi să se identifice cu călăii sau victimele;
- Evitați legitimarea negării trecutului;
- Conștientizați potențialul și, în același timp, limitele materialelor folosite în procesul instructiv, incluzând aici și Internetul.
- Faceți distincția între evenimentele din trecut și cele actuale, evitând comparațiile istorice;
- Fiți deschiși la problemele pe care le pot ridica elevii.

Tema Holocaustului poate fi abordată cu succes pentru a fi prezentată elevilor; nu vă fie teamă să o faceți

Mulți profesori evită să abordeze tema Holocaustului cu elevii lor din cauza dificultăților percepute a fi în predarea acestui subiect. Ei se simt copleșiți și nu știu cum să descrie mai bine această tragedie la dimensiunile sale reale, numărul imens de victime implicate și abisul în care se poate afunda umanitatea. Ei se întreabă cum să-și sensibilizeze elevii fără a-i traumatiza; sunt îngrijorați de posibilele lor reacții față de această temă și de cum trebuie să răspundă unui comportament „inadecvat” în clasă, cum ar fi râsetele sau remarcile antisemite ori rasiste.

Nu vă temeți totuși să abordați acest subiect, chiar dacă aparențele sunt descurajante, pentru că experiența a demonstrat că tema Holocaustului poate fi predată elevilor, având rezultate pozitive.

Definiți termenul de Holocaust

O definiție clară a termenului de Holocaust este esențială. Mulți profesori folosesc acest termen într-un sens larg, făcând referire la toate victimele persecuțiilor naziste. Totuși, cei mai mulți istorici ai perioadei folosesc o definiție mult mai precisă. (Vezi sugestiile cu privire la „Ce să predăm”).

Elevii trebuie să fie conștienți că termenul de Holocaust ridică unele probleme pentru mulți oameni. Termenul de Holocaust desemnează un sacrificiu biblic și, din punct de vedere al teologiei creștine, transformă genocidul evreilor într-o formă de martiraj (or Holocaustul nu a avut nimic sacru). Alți termeni de specialitate, de asemenea, trebuie utilizați cu grijă. Vorbind despre „Soluția Finală” ar însemna să adoptăm limbajul ucigașilor; cuvântul „genocid” face referire la concepția rasistă despre lume proprie naziștilor. Mulți preferă utilizarea termenului evreiesc „Shoah” – însemnând catastrofă – termen ce nu are nici o încărcătură religioasă.

Creați un mediu propice învățării, abordând un stil pedagogic activ, centrat pe elev

Holocaustul pune în discuție multe dintre convingerile pe care tinerii le pot avea cu privire la natura societății, a progresului, a civilizației și a comportamentului uman. Elevii pot avea reacții de apărare, sentimente negative ori, pur și simplu, nu vor dori să intre prea adânc în studiul istoriei Holocaustului sau a perioadei naziste. O atmosferă de încredere este importantă deci pentru ca asemenea subiecte să poată fi discutate în mod deschis.

Este important să se realizeze crearea unui mediu de învățare deschis, unde elevilor să le fie dat răgazul și spațiul necesar reflectării, unde aceștia sunt încurajați să pună întrebări, să discute despre temerile și gândurile lor, să schimbe idei, opinii și preocupări.

Învățarea trebuie să fie centrată pe elev. Rolul profesorului trebuie să fie mai degrabă acela de a facilita comunicarea, decât de a ține conferințe, iar tinerii trebuie să fie încurajați să joace un rol activ în propriul lor proces de învățare. Istoria nu este o sumă de cunoștințe ce urmează a fi transferate din mintea profesorului în capetele elevilor, ci ar trebui să fie mai degrabă o aventură a descoperirii, în care tinerii să-și creeze propriile trasee de cercetare; să analizeze o varietate de surse de informare, să dezbată diferitele interpretări și reprezentări ale evenimentelor; să găsească propriile răspunsuri acestor aspecte istorice și morale de mare interes.

Individualizați istoria, convertind statisticile în istorii personale

Studiile statistice sunt importante și profesorii trebuie să găsească modalitatea potrivită pentru a da elevilor o idee despre dimensiunea reală a cifrelor. Dar foarte mulți tineri întâmpină dificultăți în a se raporta la tragedia Holocaustului dacă aceasta le va fi prezentată numai în termeni statistici.

Trebuie să li se ofere elevilor oportunitatea de a-i vedea pe cei persecutați de naziști nu ca pe o mulțime amorfă de victime fără identitate ci dimpotrivă, ca pe niște persoane bine individualizate. Folosiți studiile de caz, mărturiile supraviețuitorilor, scrisorile și jurnalele din acea vreme pentru a demonstra sensul profund uman al acestei experiențe și pentru a vă asigura că elevii înțeleg că fiecare „statistică” în parte reprezintă o persoană reală, un om ce a avut o viață înainte de Holocaust, prieteni, familie. Scoateți totdeauna în evidență demnitatea victimelor.

O explorare a Holocaustului care eșuează în încercarea de a schimba modul stereotip în care toți călăii sunt percepuți ca nebuni sau sadici, că toți salvatorii au fost curajoși, buni și generoși, comportându-se ca niște eroi, că toți cei ce nu s-au implicat au fost apatici, riscă să-i dezumanizeze pe cei din trecut și să-i facă să pară mai degrabă niște caricaturi decât ființe umane reale.

Aducând în discuție istoriile personale, dilemele morale cu care cei de atunci s-au confruntat și opțiunile pe care le-au făcut, profesorii pot face istoria Holocaustului mai interesantă și mai apropiată pentru tineri, mai relevantă pentru viața lor de azi.

Utilizați relatările martorilor pentru a face istoria „mai reală” pentru elevi

În foarte multe țări, supraviețuitorii ai Holocaustului mai trăiesc încă în cadrul comunităților. Dacă reușiți să-i contactați și să-i invitați la școală, veți avea șansa să prezentați elevilor o experiență specială, cu un puternic efect educativ. Fiind în prezența cuiva ce a trăit inimaginabilul, se poate crea o empatie spontană în rândul elevilor. Mai multe organizații³ vă pot ajuta pentru a realiza o asemenea întâlnire chiar în școala dumneavoastră

Oricum, în condițiile în care numărul celor ce au supraviețuit este într-o continuă scădere, este posibil să nu puteți organiza o asemenea întâlnire în școală. Pentru asemenea situații, profesorii ar trebui să ia în considerație utilizarea mărturiilor înregistrate pentru a furniza elevilor relatări personale despre Holocaust. Și alte persoane ce au fost implicate direct în Holocaust, ori au fost martore directe la evenimente, pot furniza mărturii cu un impact puternic. Dacă ați putea să invitați salvatori, eliberatori ori alte persoane la orele de clasă respective, atunci istoriile lor personale vor avea un mare impact asupra modului în care elevii înțeleg Holocaustul.

Dacă vă decideți să invitați pe cineva la ora de curs pentru a le împărtăși elevilor din experiența lor personală, vorbiți cu acea persoană înainte pentru a vă asigura că are abilitatea de a vorbi în public și că are o idee limpede despre scopul educativ al intervenției sale.

Realizați o muncă de pregătire cu elevii, pentru a fi siguri că aceștia se vor arăta respectuoși și vor aprecia șansa ce li se va oferi. Aceștia trebuie să înțeleagă că, deși a trecut destul de mult timp de la acele evenimente, cel ce vine să le vorbească va resimți dureros relatarea unor experiențe intens personale.

Asigurați-vă că elevii au deja o bază solidă în ceea ce privește istoria acestor evenimente. Ocazia de a întâlni supraviețuitorii nu trebuie folosită pentru transmiterea de informații cu privire la evenimente istorice ale perioadei – acești oameni nu sunt, în cea mai mare parte, nici istorici, nici profesori, iar experiențele lor nu trebuie să fie neapărat „tipice”, comune cu ale celor mai mulți dintre cei ce au trăit Holocaustul. În schimb, elevii vor avea rarul privilegiu de a întâlni pe cineva care a fost martor de aproape la aceste evenimente și de a-i asculta mărturia personală, unică.

Încurajați-i pe elevi să pună întrebări supraviețuitorilor despre ceea ce s-a li întâmplat în Holocaust, dar și despre viața lor înainte și după aceste evenimente, aceasta pentru a-și forma o imagine de ansamblu asupra persoanei pe care o au în față și asupra modului în care acesta a încercat să trăiască ducând această povară.

De vreme ce nu este posibil să facem generalizări pornind de la povestirea unei singure persoane, faptul de a întâlni un supraviețuitor al Holocaustului, fie el salvator sau eliberator, are ca efect

³ O listă a organizațiilor se găsește pe site-ul Task Force: <http://taskforce.ushmm.org>

prezentarea cât mai reală a acestor evenimente istorice în fața elevilor, întărindu-le convingerea că a fost o tragedie ce a implicat oameni obișnuiți.

O abordare cross-curriculară va spori înțelegerea fenomenului Holocaustului de către elevi

Evenimentele ce au avut loc în timpul Holocaustului au privit atât de multe aspecte ale comportamentului uman, încât pentru profesori tratarea acestui subiect poate deveni relevantă într-un cadru interdisciplinar. Chiar dacă fundamentul studierii Holocaustului trebuie să fie o solidă înțelegere asupra istoriei, istoricii nu dețin monopolul asupra acestui subiect. Diversele legături între disciplinele de învățământ pot îmbunătăți planul de lucru al elevilor, ce se pot inspira din diferitele lor domenii de competență, abordând deci tematica Holocaustului din mai multe perspective și construind judecăți pe baza ideilor și cunoștințelor acumulate la alte lecții.

Literatura cu privire la Holocaust ilustrează aspecte extreme ale comportamentului uman: ură și cruzime, dar și curaj și umanitate. Cunoașterea istoriei Holocaustului determină emoții puternice, pe care elevii și le pot exprima prin muzică, poezie și artă în general, într-un mod creativ și imaginativ. Holocaustul ridică serioase întrebări de morală, teologie și etică, la care elevii pot medita în timpul orelor de religie sau de educație civică.

Coordonând o astfel de abordare interdisciplinară și inspirându-vă din experiența colegilor, ce predau alte obiecte de studiu, veți împărți sarcinile didactice și veți îmbunătăți percepția elevilor despre Holocaust.

Plasați evenimentele istorice într-un context

Fenomenul Holocaustului trebuie să fie studiat în contextul global al istoriei europene și al celei universale, pentru a da elevilor o perspectivă asupra precedentelor și circumstanțelor, ce l-au determinat.

Acoperiți cât mai larg și în mod echilibrat subiectul

Holocaustul nu a fost un eveniment uniform, ci a variat în mod considerabil de la țară la țară, de la un moment istoric la altul. Vezi sugestiile cu privire la „Ce să predau?” pentru mai multe sfaturi asupra evenimentelor și temelor, ce pot fi incluse în planul dumneavoastră de lucru.

Utilizați cu multă acuratețe termenii și cereți elevilor să facă la fel

Există numeroase mituri legate de Holocaust, iar elevii pot veni cu idei preconcepute. Ambiguitățile de limbaj pot perpetua aceste false convingeri.

Nu utilizați limbajul călăilor care le reflectă, în fapt, propriile lor vederi. Un termen precum „Soluția Finală” poate fi citat și analizat critic, dar nu ar trebui să fie utilizat pentru a descrie un eveniment istoric.

Definițiile sunt foarte importante, pentru că ele solicită precizie și gândire clară. Un exemplu în acest sens îl reprezintă termenul de „lagăr”. Mulți oameni au murit în lagărele create fie de naziști, fie de către aliații lor, dar nu toate lagărele erau în mod intenționat construite ca lagăre de exterminare. Pentru a numi doar câteva, atunci au existat și lagăre de concentrare, lagăre de muncă

forțată, lagăre de tranzit. Lagărele au avut funcții diferite în momente diferite. Este esențial ca profesorii să fie foarte preciși când descriu activitățile din diferite lagăre și să evite generalizările.

Faceți distincție între istoria Holocaustului și învățămintele ce se pot trage din această istorie

Fiți atenți pentru a face distincția între istoria Holocaustului și învățămintele morale, pe care cineva le-ar putea trage din studiul acestei istorii. Există pericolul ca istoria narativă să fie distorsionată, dacă este prea simplificată, ori este special croită, pentru ca să servească unei lecții morale, pe care profesorii doreau să o prezinte elevilor.

A învăța despre asemenea evenimente îi poate sensibiliza pe tineri cu privire exemplele contemporane de prejudecată și injustiție; studiul Holocaustului îi poate confrunta pe elevi cu atitudini stereotipe, mituri și prejudecăți și le poate permite să-și testeze falsele convingeri în lumina mărturiilor istorice. Dar asemenea lecții morale nu pot fi bine fundamentate decât în măsura în care se bazează pe o lectură corectă și obiectivă a datelor istorice.

Tipul de curiozitate istorică la care ne putem aștepta de la elevi le va dezvălui complexitatea unei lumi, în care au fost făcute asemenea opțiuni și au fost luate decizii. Elevii ar trebui să se confrunte cu dilemele reale, cărora cei din trecut au trebuit să le facă față. Numai atunci acțiunile (sau inacțiunile) oamenilor pot fi văzute în contextul epocii lor și putem trage învățăminte pentru ziua de astăzi.

Evitați să dați răspunsuri simple pentru o realitate istorică atât de complexă

Dorința de „a trage învățăminte” determină riscul de a simplifica prea mult explicațiile referitoare la Holocaust, neglijându-se luarea în calcul a contextului istoric în care au fost luate deciziile. O asemenea abordare poate diminua capacitatea elevilor de înțelegere a evenimentelor complexe, aceștia fiind tentați să distingă în mod simplist între ceea ce a fost bine sau rău – „Holocaustul a fost posibil pentru că oamenii nu au putut face cea mai bună alegere morală” – și poate duce la o lectură superficială a istoriei.

Elevii trebuie să investigheze problemele istorice. Aceasta poate duce la formularea întrebării de ce soarta evreilor din diferite țări a variat atât de mult și poate determina cercetarea diferitelor tipuri de ocupație germană de la o țară la alta. Aceste întrebări vor aduce invariabil în discuție aspecte de ordin moral, iar elevii vor fi încurajați să privească trecutul cu smerenie. Este ușor să-i condamni pe cei ce au refuzat să-i ascundă sau să-i ajute în vreun fel oarecare pe vecinii lor evrei, dar aceste judecăți morale de suprafață despre cei ce nu s-au implicat nu vor duce la o mai profundă înțelegere a istoriei și nici nu vor face din elevi „cetățeni mai buni”.

Dată fiind complexitatea acestei istorii, elevii trebuie să aibă posibilitatea să studieze în profunzime problematica Holocaustului, incluzând aici dilema pe care o trăiau salvatorii care, zilnic, trebuiau să decidă dacă mai continuau sau nu să-și riște viața lor sau a familiilor lor pentru a-i ajuta pe cei care se ascundeau; să investigheze de ce Aliații nu au făcut mai mult pentru a-i salva pe evrei, de ce unele consilii evreiești – Judenräte – au făcut liste cu evrei, ce urmau a fi deportați în lagărele de exterminare; de ce majoritatea populației din zonele ocupate nu a făcut nimic pentru a-i ajuta pe evrei; de ce oameni simpli – bărbați și femei – au participat în mod voluntar la asasinările în masă.

Acest subiect atât de complex nu permite totdeauna răspunsuri simple și de cele mai multe ori apar nu răspunsuri, ci noi întrebări. Este deci foarte important pentru tineri să înțeleagă că pentru unele întrebări nu există răspunsuri.

Asigurați elevilor accesul la surse primare de informare

Fie că sunt autori ai crimelor, fie că sunt victime, salvatori sau spectatori, toți aceștia transpar prin scrisorile, jurnalele, ziarele, discursurile, lucrările de artă, ordinele și alte documente oficiale ale epocii. Sursele istorice de primă importanță sunt indispensabile pentru orice încercare de cercetare mai în profunzime a motivațiilor, gândurilor, sentimentelor și acțiunilor oamenilor din trecut, ca și pentru orice tentativă de înțelegere a opțiunilor făcute sau a modului în care faptele s-au petrecut.

Elevii trebuie să aibă oportunitatea de a analiza critic sursa originală și pentru a înțelege această analiză, interpretare și justificare trebuie să se bazeze pe o lectură solidă a mărturiilor istorice.

Elevii trebuie să fie atenționați că cele mai multe mărturii asupra Holocaustului provin de la cei care au comis crimele

Multe dintre sursele istorice privind istoria Holocaustului – fie că sunt documente scrise, fotografii sau filme – au fost realizate chiar de către naziști, ceea ce creează pericolul de a vedea trecutul numai prin ochii lor, ai autorilor crimelor. Dacă aceste materiale nu sunt utilizate cu atenție, există riscul ca victimele să fie percepute așa cum le vedeau naziștii: obiectivate, degradate și dezumanizate.

Asemenea surse trebuie plasate într-un context mai larg, iar profesorii trebuie să ia întotdeauna în calcul specificul cognitiv și afectiv al vârstei copiilor, asigurându-se că imaginile ce urmează a fi utilizate sunt potrivite, că elevii au fost bine pregătiți pentru impactul emoțional, pe care acestea l-ar putea avea și că tinerilor li se va asigura răgazul pentru a reflecta și discuta impresiile după aceea.

O atenție particulară trebuie dată păstrării unui echilibru între documentele ce provin de la autorii crimelor și jurnalele, scrisorile fotografiile ș.a. ce provin de la victime înseși.

Încurajați elevii să analizeze critic diversele interpretări ale Holocaustului

Învățarea în clasă este influențată de un context cultural mai larg, iar Holocaustul face parte din imaginarul colectiv în multiple forme. Lucrări academice și povestiri populare, filme artistice, mass-media, documentare, opere de artă, piese de teatru, romane, expoziții memoriale și muzee, toate contribuie la conturarea memoriei colective. Fiecare interpretare este influențată de împrejurările în care a fost realizată și poate da multe informații, atât despre evenimentele pe care le descrie, cât și despre perioada și locul în care a fost creată.

Este important că elevii să înțeleagă cum și de ce asemenea reprezentări ale trecutului au fost realizate, ce selecție de surse s-a aflat la baza lor, ce intenții au avut cei care le-au elaborat. Ei trebuie să înțeleagă că, deși sunt domenii legitime ale dezbaterii istorice, asta nu înseamnă că toate interpretările sunt la fel de valide (Vezi [Evitați legitimarea negării trecutului](#))

Fiți atenți la caracterul adecvat al materialelor scrise și a celor vizuale și nu utilizați imagini ce ar putea leza sensibilitatea elevilor pentru a-i introduce în studiul Holocaustului

Utilizarea explicită a imaginilor din perioada Holocaustului cu intenția de a șoca și a produce oroare este în același timp degradantă pentru victime și lipsită de respect față de elevi. Respectul, atât față de victimele Holocaustului, cât și față de „publicul spectator” din clasă, cere o abordare

caracterizată de sensibilitate și o selecție ponderată a ceea ce poate fi cel mai potrivit material. Profesorii ce și-au clădit în timp un raport de încredere cu elevii lor, riscă o pierdere a acesteia, expunându-i unor imagini șocante și oribile. De asemenea, un astfel de material, prin stresul și stânjeneala pe care le produce, poate duce la răs nervos și remarci nepotrivite în clasă.

Despre Holocaust se poate învăța foarte bine și fără a utiliza fotografiile ce prezintă mormane de cadavre, iar folosirea în exces a unor asemenea imagini se poate dovedi chiar dăunătoare. E puțin probabil ca starea de șoc și repulsia să constituie o experiență de învățare valoroasă. Ea poate avea, dimpotrivă, un efect de dezumanizare și de întărire a percepției evreilor ca victime.

Dacă profesorii aleg totuși să prezinte fotografiile ce conțin atrocități, ei trebuie să o facă numai acolo unde este foarte clar efectul benefic din punct de vedere educațional asupra elevilor.

Evitați să comparați suferința unui grup cu cea a altui grup

Dacă învățămintele cu caracter universal, ce se desprind din studiul acestei perioade, sunt cu adevărat înțelese – dacă susținem că prin studierea acestei perioade tinerii pot fi sensibilizați cu privire la persecuțiile, discriminarea și ura din lumea de azi – atunci experiența **tuturor** victimelor persecuțiilor naziste, ca și contextul ideologic al acestor persecuții, trebuie incluse în proiectul dumneavoastră de lucru.

În particularitatea experienței evreiești putem recunoaște discriminarea, exploatarea economică, persecuția și asasinatul, ca rezultante ale antisemitismului promovat de nașiști. În ceea ce privește, de exemplu, celelalte forme de ură și intoleranță – care sunt în mod egal relevante pentru societatea modernă – e necesar să privim în altă parte: către persecuțiile și asasinatele naziste îndreptate împotriva țiganilor (Rroma și Sinti), homosexualilor, comuniștilor, disidenților politici și asocialilor.

Suferința tuturor acestor victime ale persecuțiilor naziste trebuie privită fără a relativiza experiența evreiască. Nu poate fi vorba de o ierarhie a suferinței, nici pentru istoria perioadei naziste, nici între Holocaust și alte fapte de genocid.

Experiența „celorlalte victime” ale persecuțiilor naziste nu poate fi „înghesuită” într-o singură lecție auxiliară, tratând fiecare din aceste grupuri de parcă toate ar fi fost la fel. Istoria acestor grupuri trebuie să fie integrată în aceeași narațiune a persecuțiilor suferite de poporul evreu. De exemplu, se poate face o analiză a asemănarilor și diferențelor dintre genocidul suferit de evrei și cel suferit de țigani; pot fi investigate legăturile dintre metodele folosite în programul de euthanasie și lagărele de exterminare din Europa de Est.

O asemenea abordare nu are ca scop doar aducerea la cunoștință a faptului că au existat și alte victime, ci trebuie să contribuie la înțelegerea particularităților persecuțiilor evreilor și să plaseze Holocaustul într-un context istoric mai larg. Așa cum nu este posibil să explici asasinarea în masă a evreilor în afara cadrului celui de-al doilea război mondial, este inoportun să studiezi doar experiența evreiască, izolată de persecuțiile celorlalte grupuri victimă.

Oferiți elevilor șansa să analizeze o gamă mai largă de reacții ale victimelor, incluzând aici diversele lor forme de rezistență în fața nazismului

Au existat numeroase forme de rezistență în fața persecuțiilor naziste, de la lupta armată până la găsirea unei căi de a-și menține demnitatea umană, chiar în împrejurări extreme, ca acelea din ghetouri și lagăre. Victimele nazismului nu și-au acceptat întotdeauna pasiv soarta. Este important

de văzut cum au răspuns victimele, limitele libertății lor de acțiune și multe forme ale rezistenței evreiești față de Holocaust.

Aveți grijă să nu definiți poporul evreu făcând referire în mod exclusiv la evenimentele din timpul Holocaustului

Evenimentele din perioada Holocaustului trebuie plasate într-un context istoric. Este necesar să fie prezentată viața înainte și după Holocaust, pentru a fi clar că poporul evreu are o istorie îndelungată și o bogată moștenire culturală, dar și pentru a ne asigura că elevii nu îi receptează pe evrei doar ca pe niște victime degradate și dezumanizate ale persecuțiilor naziste. Tinerii trebuie să conștientizeze enorma pierdere pentru cultura universală contemporană, ce a rezultat din distrugerea unor comunități evreiești europene bogate și pline de viață.

Subliniați faptul că Holocaustul nu a fost un eveniment inevitabil

Doar pentru simplul fapt că un eveniment istoric a avut loc și este ilustrat în texte și imagini, nu înseamnă că acest eveniment era inevitabil. Holocaustul a avut loc pentru că indivizi, grupuri sau națiuni au luat decizia de a acționa sau de nu a acționa într-un anumit fel. Analizând aceste decizii, veți putea privi istoria și natura umană din interior, ceea ce va ajuta elevii în a-și forma o gândire critică.

Nu vă limitați în a-i eticheta pe autorii crimelor ca „monștri inumani”

Holocaustul a fost un eveniment uman, care a avut cauze omenești. Este necesară „re-umanizarea” tuturor indivizilor implicați în acest eveniment: să percepem victimele, salvatorii, colaboratorii, spectatorii *și chiar* autorii atrocităților ca pe niște ființe umane absolut obișnuite, aflate însă în împrejurări excepționale. Acest lucru trebuie făcut nu pentru a prezenta poziția călăilor drept normală, ci pentru a recunoaște faptul că cei mai mulți nu au fost niște psihopați sadici și că referirea la conceptul de rău absolut nu mai constituie o explicație suficientă pentru Holocaust.

Cea mai dificilă problemă este cum a fost posibil din punct de vedere uman ca oameni obișnuși, bărbați și femei, tați iubitori și soți, să poată participa de bunăvoie la asasinarea unor inocenți – bărbați, femei și chiar copii?

Motivațiile autorilor trebuie să fie studiate cu atenție, iar elevii ar trebui să utilizeze surse de primă mână, studii de caz și biografii individuale, pentru a vedea care este rolul pe care l-au jucat ideologia, antisemitismul, ambiția, presiunea morală, oportunismul economic, psihopatologia criminală și alți factori în încercarea de a explica de ce au acționat oamenii astfel.

Faceți distincția între criminalii din trecut și cei din societatea contemporană, din Europa sau din afara ei

Elevii nu trebuie să-și formeze opinia că toți germanii au fost naziști, nici că poporul german avea o predispoziție unică spre genocid. Ei ar trebui să aibă oportunitatea să studieze modul variat în care poporul german a răspuns politicii naziste, incluzând aici sprijinul entuziast, cooperarea, nemulțumirea, apatia și rezistența activă.

Faceți o distincție clară între Germania din trecut și Germania contemporană. Evenimentele din perioada Holocaustului trebuie să fie plasate în contextul lor istoric, astfel încât oamenii, politica, societatea și cultura Germaniei moderne să fie în mod clar diferențiate de aceleași componente ale trecutului său nazist.

Elevii trebuie să înțeleagă, printre altele, că antisemitismul este un fenomen larg răspândit, cu o istorie îndelungată și că au fost și foarte mulți autori sau părtași ai atrocităților, care nu erau germani, sau colaboratori la acestea în întreaga Europă. Numeroși indivizi de altă naționalitate au servit, alături de unitățile S.S., sau ca gardieni ai lagărelor; poliția locală a ajutat la ridicarea și deportarea evreilor; din când în când, chiar localnicii au inițiat pogromuri împotriva vecinilor lor evrei sau i-au trădat pe evreii ce se ascundeau. Guvernele țărilor aliate Germaniei naziste au sprijinit programele de exterminare din proprie inițiativă.

Încurajați elevii să studieze istoria și memoria la nivel local, regional, național și universal

Dacă trăiți într-o țară în care a avut loc Holocaustul, puneți accent pe evenimentele specifice, privite în contextul istoriei naționale a perioadei, fără a pierde însă din vedere dimensiunea europeană a Holocaustului. Un asemenea studiu trebuie să includă analiza experiențelor victimelor, salvatorilor, călăilor, colaboratorilor, spectatorilor și a celor din rezistență și să încerce să vadă până la ce punct fiecare din aceste experiențe a fost încorporată în memoria locală, regională, națională ori în opera istorică narativă.

Dacă locuiți într-o țară ce a fost de partea Alianților sau una ce s-a declarat neutră în timpul celui de-al doilea război mondial, încurajați-vă elevii să reexamineze discursul istoric narativ pentru acea perioadă. Din ce motiv nici în anii '30 nici în anii '40 ai secolului XX aceste țări nu au acceptat un număr mai mare de refugiați? De ce Alianții nu au făcut din salvarea evreilor unul dintre obiectivele lor de război? Putea fi făcut mai mult pentru a-i salva pe evreii din Europa?

Cereți elevilor să participe la activitățile tradiționale de comemorare și rememorare organizate la nivel național și local și să reflecteze asupra lor

Evenimente ca Ziua Comemorării Holocaustului oferă posibilitatea realizării unor proiecte între generații, încurajează discuțiile dintre membrii aceleiași familii asupra unor subiecte legate de Holocaust și facilitează și alte forme de învățare în cadrul comunității.

Ori de câte ori este posibil, predarea Holocaustului trebuie făcută în afara cadrului școlii, în interiorul comunității locale, cu atât mai mult cu cât asemenea ocazii pot deveni ele însele obiect de analiză și învățare. Elevilor li se poate cere să reflecteze asupra modului în care influențele culturale au dat o formă memoriei colective și manifestărilor sale sub forma memorialelor; în ce mod comunitatea a ales să reflecteze asupra propriului trecut, cum au fost selectate evenimentele istorice de către diferite grupuri, ce apoi și-au construit propria versiune narativă; în ce fel națiunea abordează aspectele dificile ale propriei istorii naționale; cum diferă acțiunile de comemorare de la țară la țară.

Selectați cele mai potrivite activități de învățare, evitând utilizarea simulărilor prin care-i încurajați pe elevi să se identifice cu călăii sau victimele

Activitățile empatică pot constitui tehnici foarte bune pentru a trezi interesul tinerilor pentru istorie deoarece ele pun în evidență experiențe umane și dau rezolvări posibile unor evenimente din trecut. Dar, când este vorba de un subiect atât de sensibil cum este Holocaustul, trebuie acordată o atenție specială în selectarea unui asemenea tip de activități.

Se poate dovedi folositor pentru elevi, de exemplu, să joace rolul cuiva aflat într-o țară neutră, ce încearcă să reacționeze la aceste evenimente: un gazetar ce scrie un articol despre persecuțiile asupra evreilor, un cetățean preocupat, ce scrie reprezentanților săi politici în Parlament, un activist

ce încearcă să mobilizeze opinia publică. Asemenea activități pot constitui o bună motivare pentru învățare și pot pune în evidență posibile strategii de acțiune, pe care elevii le pot adopta în ceea ce privește evenimentele cu care se confruntă în lumea contemporană.

Profesorii trebuie să fie totuși conștienți că unii tineri se pot identifica de o manieră excesivă cu evenimentele din vremea Holocaustului, pot fi impresionați de puterea și „aura” naziștilor, ori pot da dovadă de o fascinație morbidă pentru suferința victimelor. În acestea rezidă, de fapt, pericolul unei activități de creație, ori al unui exercițiu de rol care îi încurajează pe elevi să-și imagineze că sunt direct implicați în Holocaust. Utilizarea unor activități creative ale elevilor într-o abordare cross-curriculară se poate dovedi utilă, dar dascălii trebuie să aibă clar definite scopurile urmărite. De multe ori însă, exercițiilor empatice le poate lipsi semnificația, fiind defectuoase din punct de vedere pedagogic, având în vedere că nouă ne este imposibil să ne imaginăm – decât cel mult la un nivel superficial – cum ar fi putut fi viața în împrejurări atât de îndepărtate de experiența noastră de viață.

Asemenea tehnici își mai pot pierde din forță, de exemplu, în fața unei empatii reale pe care elevii o pot trăi în contact cu relatările personale, studiile de caz ori mărturiile supraviețuitorilor.

Evitați legitimarea negării trecutului

Negarea Holocaustului este motivată ideologic. Strategia negaționiștilor este aceea de a semăna semănțele îndoielii printr-o distorsionare deliberată și prezentare eronată a realității istorice. De aceea, profesorii trebuie să fie foarte atenți pentru a nu-i legitima pe negaționiști, chiar și în mod involuntar, angajându-se într-o falsă dezbateră.

Atenția ce trebuie acordată acestui fenomen nu trebuie să constituie un avantaj în favoarea negaționiștilor – nu tratați negarea Holocaustului ca pe un argument istoric legitim, nici nu încercați să dezaprobați poziția negaționiștilor prin intermediul unei dezbateri istorice normale ori al unei argumentări raționale.

Oricum, mulți profesori simt că fenomenul negării Holocaustului trebuie analizat împreună cu elevii, fie pentru că înșiși tinerii ridică această problemă, fie pentru că profesorii sunt îngrijorați de faptul că elevii lor s-ar putea confrunta mai târziu în viață cu asemenea opinii și s-ar găsi nepregătiți în fața tehnicii retorice a acestora, a abilității lor de a crea confuzie și a pune în încurcătură.

În acest caz, negarea Holocaustului trebuie tratată separat de studiul istoriei Holocaustului. Poate fi abordată, de exemplu, într-o lecție separată privind evoluția formelor de antisemitism de-a lungul timpului. Ori ca proiect de studii media, ce explorează manipularea, prezentarea incorectă și distorsionarea utilizate de unele grupuri pentru scopuri politice, sociale sau economice.

Conștientizați potențialul și, în același timp, limitele materialelor folosite în procesul instructiv, incluzând aici și Internetul

Evaluați cu atenție acuratețea istorică a tuturor materialelor educative. Antisemitismul, homofobia (atitudinea ostilă față de homosexuali), sentimentele negative față de țigani sunt larg răspândite în multe societăți și pot fi prezente chiar și în sala de clasă. Fiți atenți la prejudecățile ce pot exista printre elevi și dați atenție, de asemenea, selectării materialului instructiv-educativ. În fapt, există riscul ca reproducerea unor materiale ale propagandei naziste și a unor fotografii cu atrocități să nu consolideze, în mod involuntar, o imagine negativă despre victime. Asigurați-vă că materialele pe care intenționați să le folosiți includ relatări personale, studii de caz, care duc la eliminarea stereotipurilor negative despre grupurile de victime.

Alături de materialele tipărite, Internetul se poate dovedi un instrument de cercetare deosebit de util. Totuși, profesorii trebuie să utilizeze cu grijă Internetul, pentru că există un număr foarte mare de site-uri ce par plauzibile, dar care sunt realizate și întreținute de negaționiști sau antisemiți. Profesorii trebuie să-i avertizeze pe tineri, atrăgându-le atenția că unele motoare de căutare de pe Internet pot evidenția rezultate nedemne de încredere, ajutându-i să identifice site-urile legitime și autorizate.

Profesorii trebuie să acorde importanță nevoii elevilor de a evalua în mod critic toate sursele de informare și să ia în considerație contextul în care acestea au fost realizate. Încurajați elevii să pună întrebări ca de exemplu: Cine a redactat această informație? Care este scopul site-ului? Există un program al site-ului? Dacă da, cum afectează acesta selectarea și prezentarea informației?

Recomandați site-urile importante pe care le-ați vizitat. Site-urile web ale organizațiilor aflate în această listă – <http://taskforce.ushmm.org> – pot fi un bun punct de plecare și fiecare are legături către alte site-uri cu reputație.

Faceți distincția între evenimentele din trecut și cele actuale, evitând comparațiile istorice

Pentru mulți profesori motivația fundamentală privind predarea Holocaustului rezidă în faptul că în acest fel tinerii pot fi sensibilizați în legătură cu cazurile de injustiție, persecuție, rasism, antisemitism și alte forme de ură ce pot fi întâlnite în lumea de azi. Holocaustul este văzut adesea ca o piatră de încercare a moralității, o paradigmă a răului. În orice caz, chiar dacă evidențierea unor învățăminte cu caracter universal poate fi o parte importantă în studiul Holocaustului, elevilor trebuie să le fie clare diferențele dintre evenimente, recunoscând atât particularul, cât și aspectele universale.

Termenul de „holocaust” este deseori folosit de oameni, abuzându-se uneori în utilizarea sa, pentru a descrie o gamă largă de atrocități, evenimente teribile ori tragedii umane. Din păcate, din cauza acestui nou sens cu care este utilizat, termenul a fost trivializat sau chiar corupt. Adesea, din cauza problemelor de limbaj, ori chiar din cauza lipsei de înțelegere și de informare clară, criminalii naziști și victimele lor rămân în umbră.

Studiul Holocaustului *îi poate* conduce pe tineri către comparații utile cu lumea modernă: violările drepturilor omului ce s-au petrecut sub naziști și perioada imediat dinainte de război, în particular, pot fi comparabile cu situațiile moderne privind judecata, discriminarea și persecutarea. Genocidul, totuși, este, în mod clar și fundamental, diferit de pierderea drepturilor civile. Desigur, din păcate, sunt destule exemple de genocid și *este* legitim să întrebi, de exemplu, care sunt asemănările și diferențele dintre Holocaust și genocidul din Rwanda. Dar elevilor trebuie să le fie clar că nu toate evenimentele tragice reprezintă un genocid și trebuie să fie atenți pentru a nu face false comparații.

Feriți-vă de comparații superficiale sau de impresia că putem decide mersul lucrurilor în epoca contemporană printr-o simplă referire la evenimente trecute. Trăim într-o lume complexă și am face elevilor noștri un mare deserviciu dacă ei ar rămâne convinși că lecțiile oferite de istorie sunt atât de clare încât aceasta poate oferi prezentului soluții ușoare.

Fiți deschiși la problemele pe care le pot ridica elevii

Elevii care resimt faptul că suferința propriului lor popor ori grup nu este luată în considerare se pot dovedi refractari studierii persecuțiilor și crimelor îndreptate împotriva altora. Este importantă

studierea altor evenimente istorice legate de rasism, asuprire, persecuție ori colonialism, care sunt în mod particular relevante pentru elevi.

Unii profesori sunt îngrijorați de faptul că, predând istoria Holocaustului, pot inflama spiritele, tinerii putând pune în mod fals, pe același plan, suferința poporului evreu ca urmare a persecuțiilor naziste și politica israeliană în teritoriile palestiniene. Acesta nu este însă un motiv pentru a evita predarea Holocaustului.

De vreme ce se poate spera că predarea istoriei Holocaustului poate atinge sensibilitatea elevilor cu privire la faptele de injustiție, cele de persecuție, prejudecăți și alte violări ale drepturilor omului din vremea noastră, profesorii trebuie să preîntâmpine o eventuală politizare a istoriei, ca și o utilizare a Holocaustului în scopul susținerii vreunei activități propagandistice.

Profesorii trebuie să dea atenție sentimentelor și opiniilor elevilor cu privire la unele probleme de real interes pentru ei. Dascălii trebuie să fie pregătiți să examineze cauzele conflictului din lumea modernă și tinerilor să li se poată da șansa de a discuta aceste probleme în mod deschis. Trebuie să se facă distincția, cu grijă, între diferite conflicte, între cauzele și natura fiecăruia în parte.

Desigur, ne dorim ca tinerii să devină membri activi și angajați ai societății. Dar utilizarea exemplului Holocaustului, pentru a încuraja asemenea atitudini pozitive, se poate dovedi contra-productivă și poate determina sentimente de neputință dacă elevilor nu le este dată ocazia de a discuta *cum* pot ei răspunde la problemele care-i frământă. Adaptați-vă în timp planul de lucru astfel încât să puteți examina, împreună cu elevii, metode de acțiune legitimă și pașnică, ce le pot fi la îndemână în cazul problemelor de interes pentru ei.

**Sugestii privind călătoriile de studiu
în locurile autentice și neautentice
(muzee, memoriale, centre) legate de istoria Holocaustului**

1. Vizitele în locuri autentice și neautentice constituie o experiență de învățare specială și oportunități deosebite față de cele din clasă. O vizită poate determina și modificarea „statutului” obiectului de studiu în ochii elevilor, ce observă că, pentru a realiza această vizită, au fost scoși de la școală și de la celelalte ore de curs.

2. Locurile autentice asigură o atmosferă unică, ce poate crea emoții puternice, dar și o dorință specială de a învăța. Este de datoria profesorului să conștientizeze faptul că își va expune elevii acestor emoții și să ia în calcul acest lucru când pregătește vizita.

3. Locurile autentice asigură șansa unui studiu aprofundat al unor locuri, ce au particularitățile lor și al unor momente din istorie.

4. Muzeelor le este destul de dificil să reproducă impactul emoțional pe care-l degajă vizita la un loc autentic; totuși, elevii vor fi mai puțin copleșiți de tăria simțămintelor lor și ar putea să perceapă contextul istoric mai larg.

5. Posibilitatea care li se oferă elevilor de a studia obiecte originale poate stimula interesul, motivația, învățarea și asigura o legătură directă și tangibilă cu oameni din trecut, lucru ce este dificil de reprodus în clasă.

6. Profesorul are o responsabilitate față de elevi și trebuie să fie sigur că o vizită la un loc autentic sau la un muzeu este potrivită pentru vârsta elevilor săi. Este esențial ca profesorul să se consulte cu conducerea muzeului asupra acestei probleme.

7. O vizita la un loc autentic sau la un muzeu nu trebuie să fie considerată suficientă pentru studiul Holocaustului. Profesorului trebuie să-i fie clare scopurile vizitei, modul în care va izbuti să completeze, să extindă și să dezvolte munca la clasă.

8. Ar fi ideal ca profesorii să facă o vizită preliminară și/sau să urmeze cursuri speciale pentru profesori pe tema călătoriilor de studiu efectuate cu copiii.

9. Profesorii trebuie să ia în considerație momentul în care călătoria de studiu se plasează în cadrul mai larg al planificării predării Holocaustului și cum este corelată această excursie cu activitatea la clasă.

10. Conducerea locului vizitat ar trebui să-și asume responsabilitatea în ceea ce privește asigurarea profesorilor cu sfaturi, informații și materiale atât pentru pregătirea vizitei, cât și pentru lecțiile ce-i urmează. Profesorul trebuie să aloce un timp suficient acestei activități.

11. Acțiunile pregătitoare trebuie să pună în evidență faptul că un loc autentic este un monument care are propria sa istorie. O vizită nu va însemna doar să înveți despre trecut, ci și despre cum a fost înregistrat și comemorat trecutul.

12. Vizitarea unui loc autentic trebuie să se focalizeze asupra istoriei locului. Elevii trebuie să folosească din plin încărcătura istorică a locului, pentru aprofundarea temelor și a problemelor discutate în timpul perioadei de pregătire a vizitei. Vizita nu ar trebui să fie văzută doar ca o modalitate de a răspunde unor întrebări de ordin istoric, ci și ca un

stimul pentru a ridica noi probleme de ordin istoric, moral și etic.

13. Foarte mulți elevi nu sunt obișnuiți să învețe din muzee sau locuri autentice și nici nu au deprinderile de învățare necesare într-un asemenea mediu. Iată pentru ce, atât muzeele cât și locurile autentice, ar trebui să faciliteze învățarea elevilor în timpul vizitei, ajutându-i pe aceștia să interpreteze ceea ce este expus. În acest sens ar trebui să se aibă în vedere vârsta elevilor, nevoile lor de învățare ca și diferitele grade de cunoaștere. Se pot da

câteva informații, instrucțiuni pentru o mai bună orientare în timpul vizitei, grupul poate fi însoțit de un ghid, se pot asigura ghiduri audio, fișe de lucru.

14. Profesorul ar trebui să încurajeze discuțiile și reflecțiile făcute la fața locului, ca parte integrantă a vizitei, iar muzeele sau celelalte instituții ar trebui să asigure spațiul și timpul necesare.

15. Activitatea ulterioară excursiei ar trebui să răspundă întrebărilor puse de elevi – întrebări apărute în urma vizitei – și să plaseze ceea ce ei au învățat acolo într-un context mai larg.

Declarația de la Stockholm

Membrii Grupului de Acțiune (Task Force) aderă la Declarația de la Stockholm a Forumului Internațional cu privire la Holocaust, care declară următoarele:

1. **Holocaustul (Shoah) a schimbat fundamentele** civilizației umane. Caracterul fără precedent al Holocaustului va avea întotdeauna caracterul de simbol universal. După o jumătate de secol, el rămâne un eveniment suficient de apropiat în timp, pentru ca supraviețuitorii să poată încă să aducă mărturia ororilor care au decimat poporul evreu. Teribila suferință a multor alți milioane de victime ale naziștilor a lăsat o rană de nevindecat de-a lungul întregii Europe.
 2. **Dimensiunea Holocaustului**, planificat și îndeplinit de naziști, trebuie să rămână, pentru totdeauna, în memoria noastră colectivă. Sacrificiul dezinteresat al celor care i-au sfidat pe naziști și uneori și-au dat viața pentru a proteja și salva victimele Holocaustului, trebuie, de asemenea, să fie înscris în inimile noastre. Profunzimea acestei orori și înălțimea la care, dimpotrivă, s-a ridicat eroismul lor pot fi pietre de hotar în înțelegerea de către noi a capacității umane, atât pentru rău, cât și pentru bine.
 3. **Față de omenirea, încă îngrozită** de genocid, de purificare etnică, rasism, antisemitism și xenofobie, comunitatea internațională are responsabilitatea solemnă de a lupta contra acestor pericole. Împreună, trebuie să susținem teribilul adevăr al Holocaustului împotriva celor care îl neagă. Trebuie să întărim hotărârea morală a popoarelor noastre și hotărârea politică a guvernelor noastre, pentru a fi siguri ca viitoarele generații vor putea înțelege cauzele Holocaustului și vor reflecta asupra consecințelor sale.
 4. **Noi ne afirmăm hotărârea de a întări** eforturile pentru a promova educația, rememorarea și cercetarea în legătură cu Holocaustul, atât în acele țări care deja au făcut mult pentru aceasta, dar și în cele care se vor decide să se alăture acestui efort.
 5. **Noi împărtășim hotărârea** de a încuraja studiul Holocaustului în toate dimensiunile sale. Vom promova predarea unor lecții despre Holocaust în școli, universități și comunități noastre și o vom încuraja în alte instituții.
 6. **Noi împărtășim hotărârea** de a comemora victimele Holocaustului și de a-i onora pe cei care i s-au opus. Vom încuraja cele mai bune forme pentru amintirea Holocaustului, incluzând stabilirea unei "Zile Memoriale a Holocaustului", comemorată anual în țările noastre.
 7. **Noi împărtășim hotărârea** de a pune în lumină zonele aflate încă în umbră ale Holocaustului. Vom face toți pașii necesari pentru a facilita deschiderea arhivelor, astfel încât să fim siguri că toate documentele referitoare la Holocaust sunt accesibile cercetătorilor.
 8. **Este corect să afirmăm** că această primă conferință internațională de o asemenea importanță, care a avut loc în debutul noului mileniu, își declară hotărârea de a semăna rodul unui viitor mai bun în solul unui trecut amar. Suntem alături de suferințele victimelor și ne inspirăm din lupta lor. Suntem hotărâți să nu uităm victimele care au pierit, să-i respectăm pe supraviețuitorii care se află încă alături de noi și să reafirmăm aspirația comună a umanității pentru înțelegere reciprocă și dreptate.
-

**Sugestii privind călătoriile de studiu
în locurile autentice și neautentice
(muzee, memoriale, centre) legate de istoria Holocaustului**

16. Vizitele în locuri autentice și neautentice constituie o experiență de învățare specială și oportunități deosebite față de cele din clasă. O vizită poate determina și modificarea „statutului” obiectului de studiu în ochii elevilor, ce observă că, pentru a realiza această vizită, au fost scoși de la școală și de la celelalte ore de curs.

17. Locurile autentice asigură o atmosferă unică, ce poate crea emoții puternice, dar și o dorință specială de a învăța. Este de datoria profesorului să conștientizeze faptul că își va expune elevii acestor emoții și să ia în calcul acest lucru când pregătește vizita.

18. Locurile autentice asigură șansa unui studiu aprofundat al unor locuri, ce au particularitățile lor și al unor momente din istorie.

19. Muzeelor le este destul de dificil să reproducă impactul emoțional pe care-l degajă vizita la un loc autentic; totuși, elevii vor fi mai puțin copleșiți de tăria simțămintelor lor și ar putea să perceapă contextul istoric mai larg.

20. Posibilitatea care li se oferă elevilor de a studia obiecte originale poate stimula interesul, motivația, învățarea și asigura o legătură directă și tangibilă cu oameni din trecut, lucru ce este dificil de reprodus în clasă.

21. Profesorul are o responsabilitate față de elevi și trebuie să fie sigur că o vizită la un loc autentic sau la un muzeu este potrivită pentru vârsta elevilor săi. Este esențial ca profesorul să se consulte cu conducerea muzeului asupra acestei probleme.

22. O vizita la un loc autentic sau la un muzeu nu trebuie să fie considerată suficientă pentru studiul Holocaustului. Profesorului trebuie să-i fie clare scopurile vizitei, modul în care va izbuti să completeze, să extindă și să dezvolte munca la clasă.

23. Ar fi ideal ca profesorii să facă o vizită preliminară și/sau să urmeze cursuri speciale pentru profesori pe tema călătoriilor de studiu efectuate cu copiii.

24. Profesorii trebuie să ia în considerație momentul în care călătoria de studiu se plasează în cadrul mai larg al planificării predării Holocaustului și cum este corelată această excursie cu activitatea la clasă.

25. Conducerea locului vizitat ar trebui să-și asume responsabilitatea în ceea ce privește asigurarea profesorilor cu sfaturi, informații și materiale atât pentru pregătirea vizitei, cât și pentru lecțiile ce-i urmează. Profesorul trebuie să aloce un timp suficient acestei activități.

26. Acțiunile pregătitoare trebuie să pună în evidență faptul că un loc autentic este un monument care are propria sa istorie. O vizită nu va însemna doar să înveți despre trecut, ci și despre cum a fost înregistrat și comemorat trecutul.

27. Vizitarea unui loc autentic trebuie să se focalizeze asupra istoriei locului. Elevii trebuie să folosească din plin încărcătura istorică a locului, pentru aprofundarea temelor și a problemelor discutate în timpul perioadei de pregătire a vizitei. Vizita nu ar trebui să fie văzută doar ca o modalitate de a răspunde unor întrebări de ordin istoric, ci și ca un

stimul pentru a ridica noi probleme de ordin istoric, moral și etic.

28. Foarte mulți elevi nu sunt obișnuiți să învețe din muzee sau locuri autentice și nici nu au deprinderile de învățare necesare într-un asemenea mediu. Iată pentru ce, atât muzeele cât și locurile autentice, ar trebui să faciliteze învățarea elevilor în timpul vizitei, ajutându-i pe aceștia să interpreteze ceea ce este expus. În acest sens ar trebui să se aibă în vedere vârsta elevilor, nevoile lor de învățare ca și diferitele grade de cunoaștere. Se pot da

câteva informații, instrucțiuni pentru o mai bună orientare în timpul vizitei, grupul poate fi însoțit de un ghid, se pot asigura ghiduri audio, fișe de lucru.

29. Profesorul ar trebui să încurajeze discuțiile și reflecțiile făcute la fața locului, ca parte integrantă a vizitei, iar muzeele sau celelalte instituții ar trebui să asigure spațiul și timpul necesare.

30. Activitatea ulterioară excursiei ar trebui să răspundă întrebărilor puse de elevi – întrebări apărute în urma vizitei – și să plaseze ceea ce ei au învățat acolo într-un context mai larg.

